

Tural Cəfərli

AND

(Esse)

Mən "and"içə bilmirəm. Buna vərdis̄ edənələr də var. Ancaq mənim "and" içməklə bağı kəskin bir fobiyam olduğundan heç bu haqda danışmaq da istəmirəm. Ancaq "yazmaq" istədiyim xatirələrə qeyd etməliyəm...

Atam hər dəfə arağ içəndən sonra növbəli şəkildə birimizin canına and içirdi ki, bir də arağ içməyəcək. Biz də bu anda inanıb, ümid edirdik ki, atamız bir də arağ içməyəcək. Ancaq and içmə mərasimi unudalan kimi, atam yenə içməyə başlayırdı. Bu dəfə daha maraqlı, inandırıcı və həssas andlar içməyə başlayırdı. Adama elə gəlirdi ki, o daha yaxşı and içmək üçün, yenidən arağ içirdi... Hər dəfə kiminsə canına and içəndə elə bilirdim həmin adamın canından can gedir, ömrü azalır, atamın andları bizi yeyib qurtarırdı. Ancaq atam heç vaxt anamın canına and içməzdi. Bəlkə bu and inandırıcı səslənməzdi deyər o bunu etməzdi... Ya onun canına çox and içmişdi bizə qədər, ona görə... Bilmirəm, ancaq onu bilirəm ki, bir dəfə də olsun nəyəsə görə anamın canına and içməzdi...

Alman filosofu Hegel bir gün bərk xəstələnir. Allaha and içir ki, bir də soyuq yerdə yatmayacaq. Gün gəlir, sağalır və bir gün soyuq otaqda düşünür: "Deməli and içmək, Allahı da inandırmağa sövq edir..." Fəlsəfədə andlara yer olmasa da, inamla bağı fikirlər müxtəlifdir. Kimi özünü deist bilir, kimi aqnostik. Kimi də daha maraqlı görünmək üçün ateistəm deyir. Bütün bunların fonunda mənə görə ən qədimi və ən rahat anlaşılanı "and" anlayışıdır. Bir də mənə həmişə maraqlıdır, bu "and"ı niyə içirik, bəlkə "and" yeyilir, udulur? Bu ifadənin mahiyyətində içmək varsa, yəni su kimi içilirsə, demək canımıza hopan nələrsə var... Bu nələrsə, ziyanımıza da ola bilər, xeyrimizə də...

Atam Allahu inandıra bildi, bilmədi, deyər bilmərəm, ancaq onu deyər bilərəm ki, bizi inandıra bilmişdi. Son vaxtlar andların təsir gücü azalsa da, bu məsələ öz aktuallığını saxlamaqda idi. Yeni "and"lar eşidirdik, bu bizə əvvəlki andları unutturdu. Beləcə atamın "and"ları da bizimlə bərabər böyüyürdü. Bu kinayəli və ağırlı proses uzun illərdə yaddışım bir küncündə ilişib qalıb. Deməyim odur ki, heç cürə o kədərli tabloları yaddaşından silə bilmirəm. Bir çox hallarda andlar "And" dağları kimi uzanırdı, bunu Coğrafiya dərində düşünmüşdüm. Orta məktəbdə oxuyanda ən zəhləm gedən dağ "And" dağı idi. Elə bilirdim ki, o dağ atamın yalanının böyüklüyünü və bu yalanın hər yerdən görünə bildiyini göstərə bilir. Dərsdə bu dağla bağı suala qəsdən cavab vermirdim, qiymətim aşağı olsa belə... Bir də heç vaxt unuda bilməyəcəyim bir şifrə yaxud işarət dilimiz vardı. Uşaqlarla həyətdə oynayanda atamın işdən gələn vaxtı soruşurdum ki, ata "A"dı, yoxsa "P" ? Bu sual iki sözün ilk hərfləri idi. "A" yəni ayıq, "P" yəni piyan. Bu iki cavabdan "A" olanı mənə inanılmaz xoşbəxt edirdi. "P" hərfinə isə nifrət edirdim.. "İndi görən kimin canına and içəcəək, kimin canından can gedəcəək, az qalıb... Bu andlar bizi bir gün bitirəcəək"-deyə düşünürdüm...

Tarixdən sinifdə ilk beşi mən almışdım. Mamed müəllim üzünü mənə tutub: "Bu mənə ilk beşimdi, gərək uşaqlara tort alasan" baxışlarında inam hiss olunurdu. Ancaq mən tarix fənnindən də "And"la bağı hissələrdə tərəddüd edirdim. "And içmə" mərasimləri mənə yenə o ağırlı prosesə qaytarırdı. O hissələrdən həmişə uzaq dururdum. Elə bilirdim ki, bu mərasimlər də atamın andları kimidir. Yəni inandırıcı səslənir, amma... Nə isə. Bu tarixi söhbəti burda da bağlayıb, keçirəm başqa mətləbə. İndi and içmək dəbdə deyil. Çünki insanları aldatmaq asan deyil. Texnologiyanın inkişafı, yalan detektorları bu işdə "and" məsələsinə bir az kölgə salıb. İndi atamın axırıncı dəfə nəyə and içdiyini xatırlamıram. Ola bilsin, biz uşaq idik, atam bizim canımızın uzun olduğunu düşünüb, "and"ları bol edirdi.

İndi böyümüşük, hərəmi bir ailə sahibiyik, bəlkə də atam qorxur ki, bizim canımıza bir də and içsə, daha "and" içməyə canımız qalmaya... Ya da "and" məsələsi ilə bağı gerçəkliyin məlum olmasında şübhələnib. And olsun ki, bu belədir...